

In gesprek met ouders over radicalisering

Een handreiking om radicalisering
bespreekbaar te maken

Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders

Colofon

Uitgave:

Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders, SMN
Postbus 14172
3508 SG Utrecht
Tel. 030-2367327
info@smn.nl
www.smn.nl

Auteurs:

Ewoud Butter
Habib el Kaddouri

Vormgeving en drukwerk:

Marketing Monster
Alina*

© SMN, april 2017

Inhoudsopgave

1. Inleiding	03
2. Informatie vooraf: over radicalisering, het lokale beleid en de ouders	06
3. Het voorbereiden van een bijeenkomst over radicalisering	10
4. Hoe kunt u mensen het beste werven voor een voorlichtingsbijeenkomst?	22
5. De bijeenkomst: zorg voor een veilige sfeer	24
6. Verantwoording	27
7. Bijlagen	28
I. Meer weten? (Kennisplatforms, initiatieven, websites)	28
II. Wat voor vragen hebben de ouders?	30
III. Check: planning, randvoorwaarden en financiën	32

Waarop moet u letten wanneer u aan ouders voorlichting wilt geven over radicalisering? Hoe kunt u deze ouders bereiken? Welke vragen en verwachtingen hebben de ouders? Moet u aparte bijeenkomsten voor vrouwen organiseren? Waaraan moet een goede voorlichter voldoen?

Deze en andere vragen komen aan de orde in deze korte handreiking die bedoeld is voor organisaties, vrijwilligers en professionals, die een voorlichtingsbijeenkomst voor ouders over radicalisering willen organiseren.

1 Inleiding

De afgelopen jaren onderstreepten aanslagen in Europa en daarbuiten dat ook Nederland getroffen kan worden door een terroristische aanslag. De effecten hiervan kunnen bijzonder ingrijpend zijn: er vallen niet alleen slachtoffers, maar een aanslag kan ook grote gevolgen hebben op het veiligheidsgevoel van alle Nederlandse burgers en voor de relaties tussen bevolkingsgroepen.

Om radicalisering en extremisme te voorkomen ontwikkelen de overheid en verschillende maatschappelijke organisaties daarom beleid en projecten. De doelgroepen hiervan zijn meestal professionals zoals politieagenten, ambtenaren, onderwijzers en jongerenwerkers. Deze worden getraind om radicalisering op tijd te herkennen en te voorkomen. Het gaat daarbij niet alleen om het voorkomen van radicalisering onder islamitische jongeren, maar ook onder jongeren die bijvoorbeeld een extreemrechts of een extreemlinks gedachtengoed aanhangen.

RoI SMN

Het Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders (SMN) organiseert sinds 2005 activiteiten om radicalisering te voorkomen. Hierbij vormen ouders een belangrijke doelgroep. Het SMN is de laatste jaren bijvoorbeeld gestart met de projecten *Hulplijn Radicalisering*¹ en *Weerbaarheid tegen Jihadistische Radicalisering*².

Ook ondersteunt het SMN familieleden van Syriëgangers die zich hebben verenigd in het Platform Achterblijvers³ en deed het SMN een kort onderzoek naar de internetweerbaarheid van Marokkaans-Nederlandse ouders.

In het kader van het project *Weerbaarheid tegen Jihadistische Radicalisering* trainde het SMN onder andere 100 sleutelpersonen en organiseerde het SMN samen met lokale Marokkaans-Nederlandse organisaties 30 voorlichtingsbijeenkomsten.

1 De Hulplijn Radicalisering is door het SMN begin 2015 gelanceerd als een multimediaal platform waar ouders, familieleden en professionals vertrouwelijk terecht kunnen met vragen en onzekerheden met betrekking tot radicalisering. In januari 2017 verscheen bij het SMN het handboek voor de Hulplijn Radicalisering, getiteld 'Een luisterend oor', geschreven door Nina Zonneveld en Habib el Kaddouri

2 Door middel van trainingen van 100 sleutelpersonen, 30 voorlichtingsbijeenkomsten aan ouders en andere activiteiten wil het SMN een positieve en proactieve beweging tot stand brengen waardoor het vraagstuk van radicalisering uit de taboesfeer wordt gehaald en in alle openheid wordt besproken.

3 <http://platform-achterblijvers.smn.nl>

In tientallen steden, wijken en dorpen zijn Marokkaans-Nederlandse organisaties inmiddels actief om radicalisering tegen te gaan. Dit bleek ook uit een inventarisatie die het SMN vorig jaar liet uitvoeren⁴. Het merendeel van deze organisaties richt zich vaak op een doelgroep die door andere organisaties moeilijk wordt bereikt: de ouders.

Om deze organisaties hierbij te ondersteunen is deze handreiking geschreven. Maar ook beleidsmakers, professionals en vrijwilligers die voorlichtingsbijeenkomsten over radicalisering voor (Marokkaans-Nederlandse) ouders willen organiseren, kunnen er wat aan hebben. De handreiking is geschreven op basis van de ervaringen van het SMN en enkele betrokken partners de afgelopen jaren.

De handreiking is geschreven door Ewoud Butter, die zelf ook ervaring heeft met voorlichting en training aan ouders over dit onderwerp en door Habib el Kaddouri die namens het SMN al jarenlang vele voorlichtingsbijeenkomsten organiseerde en bijwoonde.

Veel dank zijn zij verschuldigd aan de vrijwilligersorganisaties van Marokkaanse Nederlanders, de sleutelpersonen en de ouders die de meeste bijeenkomsten tot een succes maakten. Ook veel dank aan de voorlichters en trainers die hun kennis en ervaringen wilden delen in een interview, aan de leden van de klankbordgroep voor hun inzichten en aan zelfstandig onderzoekster Eva Klooster die een bijeenkomst observeerde en als sparringpartner fungeerde⁵.

Deze handreiking biedt geen blauwdruk. Iedere situatie is weer anders. Wel hopen we de lezer enkele tips te kunnen geven die bijdragen aan een succesvolle bijeenkomst.

4 Ewoud Butter, Habib el Kaddouri (2016), Initiatieven van Marokkaanse Nederlanders tegen radicalisering, een Quickscan. Utrecht: SMN

5 De klankbordgroep bestond uit: Raja Alouani, El Baky Aissaoui, Hassan Barzizaoua, Said Bouddouft en Rabiaa Bouhaloul

Leeswijzer

Deze handreiking is als volgt opgebouwd:

In hoofdstuk 2 wordt achtergrondinformatie gegeven. We gaan kort in op de begrippen radicalisering, extremisme en terrorisme, het lokale beleid, lokale partners en gevoeligheden bij de doelgroep over het thema.

Hoofdstuk 3 gaat over de voorbereiding van de bijeenkomst. Waaraan moet gedacht worden voor een succesvolle bijeenkomst?

In hoofdstuk 4 geven we tips om mensen effectief te werven.

Hoofdstuk 5 gaat over de bijeenkomst zelf. De belangrijkste voorwaarde voor een succesvolle bijeenkomst is dat de aanwezigen zich veilig voelen. Hoe kunt u dat bereiken?

In hoofdstuk 6 geven we een korte verantwoording over de wijze waarop deze handreiking tot stand is gekomen.

In de bijlagen ten slotte vindt u interessante adressen en websites waar u terecht kunt voor meer informatie, geven we voorbeelden van veelvoorkomende vragen van ouders en enkele praktische tips.

2 Informatie vooraf: over radicalisering, het lokale beleid en de ouders

Wat moet u weten voordat u een bijeenkomst over radicalisering organiseert?

We beperken dat hier tot drie aandachtspunten:

- * Kennis van de begrippen.
- * Kennis van het lokale beleid en de lokale partners.
- * Kennis van gevoeligheden bij de doelgroep over het thema.

Begrippen

Radicalisering, extremisme, terrorisme zijn al jaren een belangrijk onderwerp van gesprek. De meeste mensen hebben er wel hun eigen ideeën en opvattingen over, maar wat verstaat de overheid eronder?

Er zijn vele definities in omloop. Hieronder de definities van de begrippen die gebaseerd zijn op omschrijvingen die de Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS) hanteert.⁶

Radicalisering

Radicalisering is het proces waarbij sprake is van een toenemende bereidheid om diepingrijpende veranderingen in de samenleving (eventueel op ondemocratische wijze) na te streven.

Extremisme

We spreken van extremisme als iemand geweld acht toegestaan om ingrijpende veranderingen in de samenleving door te voeren, of bereid is geweld te gebruiken om deze doelen te bereiken.

Terrorisme

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) hanteert de volgende definitie:

“Terrorisme is het uit ideologische motieven dreigen met, voorbereiden of plegen van op mensen gericht ernstig geweld, dan wel daden gericht op het aanrichten van maatschappij-ontwrichtende zaakschade, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, de bevolking ernstige vrees aan te jagen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.”

⁶ <https://www.socialestabiliteit.nl/documenten/vragen-en-antwoorden/wat-is-het-verschil-tussen-orthodoxie-radicalisme-extremisme-en-terrorisme>

Het lokale beleid en de lokale partners

Het beleid tegen radicalisering wordt op landelijk en op lokaal niveau vormgegeven.

De landelijke overheid maakt met gemeenten afspraken over de wijze waarop zij invulling geven aan preventie van radicalisering en beheersing van maatschappelijke spanningen. Daarbij wordt gestreefd naar een geïntegreerde benadering en samenwerking tussen gemeenten, lokale partners (welzijn, sociale zaken), onderwijsinstellingen en politie.

De betrokken gemeenten geven daar, afhankelijk van de lokale situatie, hun eigen invulling aan.

Vaak valt het tegengaan van radicalisering onder de verantwoordelijkheid van de burgemeester, maar soms zijn er ook wethouders bij betrokken. Daarnaast zijn geregeld het lokale onderwijs, welzijns- en buurtorganisaties, jeugdhulpverlening, migrantenorganisaties (zelforganisaties), Centra voor Jeugd en Gezin en uiteraard de politie betrokken bij de uitvoering van het beleid.

U kunt het beste bij uw eigen gemeente informeren wat het beleid is en welke bestuurders en organisaties betrokken zijn.

De ouders

Voorlichting over radicalisering is voor veel ouders een onderwerp waarover ze niet graag in het openbaar praten. Ouders die zich zorgen maken over hun eigen kinderen of kinderen in hun directe omgeving, willen dit meestal niet graag aan de grote klok hangen. Dat kan voortkomen uit schaamte, maar ook uit angst hierdoor het contact met de eigen kinderen te verliezen of ze ten onrechte te beschuldigen van radicalisering.

Radicalisering is daarnaast een onderwerp dat in het maatschappelijk debat vaak gekoppeld wordt aan moslims en veel negatieve invloed heeft op de beeldvorming van moslims. Het is in dat opzicht goed te onderstrepen dat in Europa en Nederland slechts een klein deel van de aanslagen door moslims wordt gepleegd en dat het beleid tegen radicalisering niet alleen op moslims is gericht.

Op grond van de ervaringen van het SMN de afgelopen jaren met voorlichtingsbijeenkomsten voor vooral Marokkaans-Nederlandse ouders met radicalisering, zouden we verder nog het volgende willen benadrukken:

1. In vergelijking met een aantal jaren geleden is er bij veel meer Marokkaans-Nederlandse ouders een **gevoel van urgentie** ontstaan. Radicalisering is geen ver van mijn bed show, maar een onderdeel van de werkelijkheid van diverse Marokkaanse Nederlanders geworden.

Van de ongeveer 270 Nederlanders die naar Syrië zijn vertrokken⁷, is naar schatting 70 tot 80% van Marokkaanse herkomst. Veel Marokkaanse Nederlanders kennen via via wel iemand die is vertrokken of waarover angst bestond dat hij of zij zou vertrekken. Daarnaast zijn Marokkaans-Nederlandse ouders, net als andere Nederlanders, bang voor aanslagen. Het toegenomen gevoel van urgentie heeft tot gevolg gehad dat er in het hele land veel initiatieven door Marokkaanse Nederlanders zijn genomen.

2. Tegelijkertijd voelen veel ouders zich ook in het **defensief** gedrongen. Ze hebben enerzijds het gevoel dat religieuze extremisten hun geloof hebben gekaapt en een beeld van de islam creëren, waarin zij zich niet herkennen. Anderzijds hebben zij ook het gevoel dat hun geloof in het publieke en politieke debat onder vuur ligt door vaak onzorgvuldige, generaliserende of eenzijdige uitspraken over de islam. Ze begrijpen de aandacht voor islamitische radicalisering, maar sommigen vinden ook dat de focus te veel op alleen islamitische radicalisering ligt en er te weinig aandacht is voor andere vormen van radicalisering waaronder bijvoorbeeld (verbaal) geweld gericht tegen moslims.

3. Daarnaast zijn er bredere zorgen onder ouders over de toekomst van hun eigen kinderen en kleinkinderen. Tijdens veel bijeenkomsten worden zorgen geuit over vormen van uitsluiting en moslimdiscriminatie. Ouders zijn bang dat hun (klein)kinderen het gevoel krijgen dat ze nergens meer thuishoren. Dat gevoel zou kwalijke effecten kunnen hebben op het eigen functioneren, op participatie in de samenleving, op toekomstplannen en de opvoeding van kinderen. Een vergelijkbaar beeld kwam naar voren uit het SCP-rapport Opvoeden in niet-westerse migrantengezinnen (2015). Hieruit bleek dat Marokkaanse en

⁷ NCTV (november 2016), Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, nummer 43

Turkse ouders in Nederland zich zorgen maken over het risico dat hun kinderen radicaliseren. Die ouders weten vaak niet of zij moeten ingrijpen en hoe dat zou moeten. Het is voor ouders ook vaak moeilijk te beoordelen wanneer religieuze belangstelling van jongeren omslaat in radicalere ideeën.

4. Tot slot zijn ouders onzeker over wat ze zelf kunnen doen. Hoe kunnen ze hun kinderen begeleiden en ze weerbaar maken tegen enerzijds maatschappelijke uitsluiting en anderzijds de ronselaars?

“De relatie met de kinderen is zeer belangrijk, want zo verklein je de kans dat je kind afglijdt naar de verkeerde kant. Net zo belangrijk is dat je je kind ondersteunt. Stimuleer de eigen verantwoordelijkheid en probeer een slachtofferrol tegen te gaan: ook deze jongeren moeten als volwaardige burgers van dit land worden gezien. We moeten de horizon van onze kinderen verruimen en proberen het zwart-wit denken te doorbreken, ze leren zelfverzekerd te zijn en kritische vragen te stellen. Tot slot moeten we niet alleen de focus leggen op het goede, maar ook aandacht geven aan de negatieve emoties en frustraties waar ze mee worstelen en ze om leren laten gaan met tegenslagen en teleurstellingen.”

(een voorlichter)

3 Het voorbereiden van een bijeenkomst over radicalisering

Voordat een bijeenkomst georganiseerd wordt en de ouders worden geworven, is het goed de bijeenkomst goed voor te bereiden en een aantal keuzes te maken. Neem hiervoor de tijd.

Dat gaat om zaken zoals:

01. Wat is het doel van de bijeenkomst?
02. Op welke doelgroep moet u zich richten?
03. Zijn er voorwaarden waaraan de zaal moet voldoen?
04. Wat is een goed tijdstip voor een voorlichtingsbijeenkomst?
05. Wat moet de voertaal zijn?
06. Een gemengde bijeenkomst of bijeenkomsten voor vrouwen en mannen apart?
07. Welke terminologie gebruiken we?
08. Moet ook over de rol van religie worden gesproken?
09. Wat voor vervolg moet er aan de bijeenkomst worden gegeven?
10. Waar vind ik een goede voorlichter?
11. Is het zinvol ervaringsdeskundigen uit te nodigen?
12. Is het nuttig de lokale overheid en de politie uit te nodigen?
13. Zijn andere organisaties en de pers ook welkom?
14. Hoe kan het programma eruit zien?

Deze vragen worden in de paragrafen hieronder verder uitgewerkt.

3-1. Wat is het doel van de bijeenkomst?

Voor een succesvolle bijeenkomst is het van belang steeds het doel helder voor ogen te houden. Dit doel kan er als volgt uit zien:

“De voorlichtingsbijeenkomst is bedoeld om ouders in een veilige sfeer:

- * bewust te maken van de gevaren van radicalisering,
- * in staat te stellen signalen van radicalisering te herkennen,
- * te informeren over het (landelijke en) lokale beleid,
- * te informeren over de organisaties en personen waar ze terecht kunnen, met vervolgvragen en hulpvragen.”

In hoofdstuk 5 komen we nog terug op de vraag hoe u kunt zorgen voor een veilige sfeer.

3-2. Op welke doelgroep moet u zich richten?

In deze handreiking ligt de nadruk op voorlichting aan ouders. Maar welke ouders? Hoe oud moeten hun kinderen bijvoorbeeld zijn wil voorlichting voor ouders relevant zijn?

Radicalisering kan op jonge leeftijd beginnen. Er zijn al kinderen van 13 en 14 jaar die zijn uitgereisd naar Syrië, maar ook op veel jongere leeftijd zijn verhalen bekend van kinderen die zorgelijk gedrag vertoonden. Het SMN adviseert daarom ouders uit te nodigen zodra ze schoolgaande kinderen hebben.

Voor ouders met nog jonge kinderen kan het, afhankelijk van het tijdstip, aantrekkelijker zijn om te komen wanneer er opvang voor kleine kinderen is geregeld.

Ouders komen niet altijd alleen. In een enkel geval komen ook jongeren in de puberleeftijd mee. Soms om te vertalen voor hun ouders, soms uit belangstelling. Het SMN heeft de ervaring dat de aanwezigheid van jongeren over het algemeen ondersteunend kan werken zolang ze niet het gesprek gaan domineren.

Verder zijn er diverse bijeenkomsten van het SMN geweest waarbij oma's aanwezig waren, meestal als oppas van kleinere kinderen. Ook dat werd over het algemeen door aanwezigen positief, als uiting van betrokkenheid bij het onderwerp, ervaren.

3-3. Zijn er voorwaarden waaraan de zaal moet voldoen?

Belangrijk is vooral dat mensen zich veilig en vertrouwd voelen in de ruimte waar de bijeenkomst plaatsvindt. Organiseer de bijeenkomst daarom bij voorkeur in een ruimte waar de ouders vaker komen.

“De ruimte moet rust en veiligheid bieden, maar moet ook aangeven dat het om serieuze zaken gaat. Wanneer de ruimte erg vies en rommelig is voelen de deelnemers zich ook niet serieus genomen.” (Een voorlichter)

Het kan handig zijn voor een ruimte te kiezen met een prettige akoestiek, een ruimte die niet te groot is en die enigszins kan worden afgesloten. Een open ruimte waar mensen tijdens de bijeenkomst doorlopend in en uit lopen, zorgt al gauw voor te veel onrust.

3-4. Wat is een goed tijdstip (dag in de week, tijdstip) voor een voorlichtingsbijeenkomst?

Wanneer een organisatie voor de eigen achterban een bijeenkomst organiseert, weten de organisatoren vaak als beste wat een geschikt tijdstip voor de bijeenkomst is.

Over het algemeen geldt dat een avond vaak geschikt is of een zondagmiddag. Bij de bijeenkomsten die het SMN organiseerde, werd vaak voor de zondagmiddag gekozen, omdat er dan veel mensen vrij zijn. Voor ambtenaren kon dat wel eens een probleem zijn.

Wanneer een groot deel van de ouders overdag tijd heeft, kan een bijeenkomst onder schooltijd ook een optie zijn. Woensdagochtend is een tijdstip dat relatief veel ouders (meestal moeders) met jonge kinderen vrij hebben.

Indien een deel van de ouders zich graag wil houden aan de gebedstijden, kan het nuttig zijn hier bij het opstellen van het programma rekening mee te houden of er aan het begin van de bijeenkomst afspraken over te maken.

3-5. Wat moet de voertaal tijdens de bijeenkomst zijn?

“De lastigste bijeenkomsten zijn met ouders van de eerste generatie die geen Nederlands beheersen en jongeren die geen Marokkaans Arabisch beheersen. Dan ben je steeds aan het tolken, heb je te weinig tijd en verslapt de aandacht.” (Een voorlichter)

Bij de meeste bijeenkomsten die door het SMN zijn georganiseerd, is Nederlands de voertaal. In de praktijk blijkt dat steeds meer Marokkaanse Nederlanders het Nederlands goed beheersen.

Toch is het in enkele gevallen beter voor een tweetalige bijeenkomst te kiezen of voor een bijeenkomst alleen in het Marokkaans-Arabisch (darija) of Tamazight (berbers). Dit is het geval wanneer er enkele aanwezigen zijn die het Nederlands onvoldoende beheersen of liever niet Nederlands spreken omdat ze zich schamen voor hun niveau.

3-6. Een gemengde bijeenkomst of mannen en vrouwen apart?

Vaak worden er aparte bijeenkomsten voor mannen en vrouwen georganiseerd. Veel mensen hebben daar moeite mee. “In Nederland zouden we niet mee moeten werken aan de segregatie van mannen en vrouwen. Die tijd hebben we gehad” stellen zij. Anderen zijn pragmatischer:

“Persoonlijk vind ik aparte bijeenkomsten voor vrouwen ook niet van deze tijd. Maar wat ik vind is niet zo relevant. De praktijk leert dat gemengde bijeenkomsten zelden werken, uitgezonderd bij hoogopgeleide of vrijzinnige groepen. Meestal komen er bij gemengde bijeenkomsten weinig vrouwen en durven de aanwezige vrouwen zich ook minder te uiten. Je mist dan niet alleen de moeders, maar ook hun dochters. Als je die vrouwen dan toch wil bereiken, kun je beter aan hun wensen tegemoetkomen en een aparte bijeenkomst organiseren.” (een voorlichter)

En juist vrouwen vormen volgens een andere voorlichter een belangrijke doelgroep.

“De vrouwen worden vaak enorm onderschat. Ze zijn heel sterk, ik zie veel assertiviteit bij de vrouwen, ook bij de eerste generatie. Ze hebben over het algemeen meer zicht op de ontwikkeling van hun kinderen. Niet alleen van de meiden, maar ook van de jongens weten ze vaak meer.” (een voorlichter)

Het SMN kiest voor gemengde bijeenkomsten waar mogelijk, maar voor aparte bijeenkomsten voor vrouwen wanneer dit de participatie van alle deelnemers ten goede komt.

3-7. Welke terminologie kan het beste gebruikt worden?

Zijn termen als ‘radicalisering’, ‘jihadisme’ en ‘extremisme’ wel geschikt?

In de periode na de moord op Theo van Gogh werden er ook veel voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd om radicalisering bespreekbaar te maken. In die tijd vermeden organisaties nog vaak de term ‘radicalisering’ omdat de indruk bestond dat deze term bezoekers af zou schrikken.

Daarom werd destijds vaak gekozen voor omschrijvingen als ‘vervreemding’, ‘uitsluiting’, ‘polarisatie’ en ‘met de rug naar de samenleving gaan staan’ om mensen voor een bijeenkomst uit te nodigen.

Dat gebeurt nog steeds, maar het taboe op begrippen als bijvoorbeeld radicalisering, activisme, jihadisme en extremisme lijkt grotendeels verdwenen.

Omdat deze begrippen niet altijd op dezelfde manier gebruikt of geïnterpreteerd worden, is het goed om ze aan het begin van een bijeenkomst toe te lichten. Hierbij kan een beroep worden gedaan op de omschrijvingen zoals we die in hoofdstuk 2 hebben gegeven.

Jihadisme

“In het begin waren er wel groepen die moeite hadden met de term jihadisme. Ik maak altijd nadrukkelijk een onderscheid tussen de begrippen jihad en jihadisme.”

In een enkel geval ligt de door de overheid gebruikte term ‘jihadisme’ gevoelig. Dat komt omdat ‘jihad’ in de islam voor de meeste moslims in de eerste plaats vooral een positieve betekenis heeft als “inspanning om goed te doen” (ook wel de ‘grote jihad’ genoemd). Veel moslims denken bij het begrip ‘jihad’ niet direct aan een (defensieve) oorlog (‘de kleine jihad’).

De meeste voorlichters maken daarom een duidelijk onderscheid tussen enerzijds ‘jihad’ en anderzijds ‘jihadisme’ of ‘jihadisten’. Andere voorlichters vermijden de term jihadisme.

Ook in het publieke debat soms gangbare termen als ‘haatpredikers’ of ‘haatimams’ worden meestal niet door de voorlichters gebruikt.

3-8. Moet ook over de rol van religie worden gesproken?

“Wat ik merk is dat het theologisch gedeelte zwaar wordt onderschat. Vooral door niet-moslims. De jongeren hebben doorlopend discussies over religieuze kwesties. Wat is halal en wat is haram? Ze nemen elkaar de maat, maar vragen zich bijvoorbeeld ook af of ze van een ongelovige mogen houden [en ja, dat mag].” (Een voorlichter)

“Wat ik vaak benadruk is dat de profeet heeft gewaarschuwd voor radicalisering. Hij heeft daar vijf termen voor gebruikt: tashaddud (strengheid in de leer), tanattu’ (overdrijven), ghuluww (overdrijving/extremisme), ta’sir (moeilijk maken), tanfir (afschrikken). (Een voorlichter)

Het ligt soms gevoelig om het bij de bespreking van radicalisering onder moslims over de rol van de radicale interpretaties van de islam te hebben.

Het onderwerp wordt wel eens gemeden, omdat:

- * Diverse lokale overheden in het kader van de scheiding kerk- staat verre willen blijven van gesprekken of discussies over religie;
- * sommige ouders en organisaties vinden dat deze vorm van extremisme niets met de islam te maken heeft. “Onze islam staat voor vrede en is vrij van smetten” zeggen zij. De extremisten zijn in hun ogen criminelen;
- * enkele radicaliseringsexperts, waaronder de ler David Kenning, vinden dat radicalisering weinig met religie te maken heeft;
- * de voorlichters of gespreksleiders vinden dat ze onvoldoende religieuze kennis hebben om het gesprek aan te gaan.

Het SMN heeft de ervaring dat religie zeker niet irrelevant is bij voorlichting aan ouders. Veel ouders hebben vragen die gerelateerd zijn aan religieuze interpretaties en uitingen. Het SMN heeft daarom ook gebruik gemaakt van enkele voorlichters met een theologische achtergrond en veel kennis van de islam.

“Je slaat de plank mis wanneer je religie buiten beschouwing laat. Radicalen misbruiken bronnen, omdat ze een geleerde heilig verklaren. Je moet hun taal spreken. Je moet weten wat ze bijvoorbeeld met bid’a (religieuze vernieuwing of nieuwlichterij), takfir (verkettering) of tawhid (de eenheid van God) bedoelen.”

Religieus wantrouwen

Het inzetten van voorlichters die ingaan op religieus getinte vragen, kan als reactie opleveren dat aanwezigen de religieuze kennis van de voorlichters op de proef willen stellen.

“Meestal merk ik geen wantrouwen. Ze kennen me vaak en weten dat ik kennis heb. Ik ga altijd het gesprek aan en probeer jongeren te dwingen tot zelfreflectie. Wanneer ze bijvoorbeeld zeggen dat muziek in de islam niet is toegestaan, vraag ik ze om bewijs. Wanneer je aan de vrijheid van een ander komt, heb je wat uit te leggen. Meestal eisen ze een verbod en wie eist moet bewijzen. Dat kunnen ze zelden.” (een voorlichter)

“Ik probeer duidelijk te maken dat IS bijvoorbeeld gebruik maakt van knip- en plakwerk. Ik probeer de context duidelijk te maken. Ook maak ik een onderscheid tussen islam en islambeleving. Wanneer ze komen met de stelling dat vrouwen geen auto mogen rijden omdat ze dat in Saoedi-Arabië ook niet mogen, maak ik duidelijk dat dit geen islam is, maar een islambeleving die afhankelijk is van de lokale context, maar die hier niet van toepassing is. Hetzelfde geldt voor vragen over foto’s maken, cameratoezicht e.d.” (Een voorlichter)

3-9. Profiel van de voorlichter

Op grond van de keuzes die hierboven gemaakt zijn, kan een deel van het profiel van de voorlichter worden opgesteld.

Een voorlichter is allereerst iemand die deskundig is. Het is daarom van belang dat hij of zij veel kennis van zaken heeft, beschikt over actuele kennis, goed kan vertellen, maar ook goed kan luisteren en kan inspelen op de behoeften en vragen die bij de ouders leven. Een voorlichter moet goed in staat zijn een bijeenkomst te leiden.

Indien de bijeenkomst niet alleen in het Nederlands plaats zal vinden, is het handig te kiezen voor een voorlichter die het Marokkaans-Arabisch of Tamazight beheerst.

Wanneer een bijeenkomst specifiek voor moeders wordt georganiseerd, kan het zijn dat deze moeders de voorkeur geven aan een vrouwelijke voorlichter.

Ten slotte kan het gewenst zijn wanneer de voorlichter pedagogische kennis en/of kennis van de islam heeft.

Waar vindt u dan een voorlichter?

Nederland kent inmiddels diverse radicaliseringsdeskundigen. Toch valt het vinden van een goede voorlichter niet altijd mee.

Het SMN kent uiteraard niet alle deskundigen, maar kan u wel helpen in contact te komen met ervaren en deskundige voorlichters. Daarnaast kunt u contact opnemen met de Expertise-unit Sociale Stabiliteit. Zie de eerste bijlage voor de contactgegevens.

3-10. Is het nuttig ervaringsdeskundigen uit te nodigen?

Er zijn in Nederland inmiddels een aantal sprekers die zelf een radicaal verleden hebben of een familielid hebben, dat geradicaliseerd is. Hun ervaringen zijn vaak indrukwekkend en bijzonder waardevol voor anderen.

De meeste van deze mensen willen op grond van hun ervaringen graag anderen waarschuwen voor de gevaren van radicalisering. Ze zijn bijzonder gemotiveerd en hun aanwezigheid en verhalen kunnen het gevaar van radicalisering onderstrepen.

Tegelijkertijd is voor sommigen van hen een voorlichtingsbijeenkomst een enorme emotionele belasting. Het is goed daarmee rekening te houden.

Via het SMN kunt u namen en contactgegevens krijgen van ervaringsdeskundigen.

3-11. Is het zinvol om ook vertegenwoordigers van de lokale overheid uit te nodigen?

Wanneer u als lokale organisatie een bijeenkomst organiseert over radicalisering, dan is het aan te raden hiervoor ook een vertegenwoordiger van de gemeente uit te nodigen. Zij kunnen dan vertellen wat hun beleid is tegen radicalisering en waar mensen die zich zorgen maken op lokaal niveau terecht kunnen.

Omgekeerd kan het ook voor de gemeente nuttig en leerzaam zijn te horen wat er leeft onder een deel van de bevolking en kunnen ze door zichtbaar en aanspreekbaar te zijn de drempel om te melden verlagen.

“Een ambtenaar moet niet alleen zijn verhaal vertellen, maar juist ook gaan vragen. Je moet juist gaan verkennen. Wat leeft er? Als je beleid ontwikkelt, moet je weten wat er leeft en waar de mensen mee worstelen.” Een voorlichter/ trainer

Drempel verlagen om informatie te delen

De drempel om hulp te zoeken bij de overheid, kan hoog zijn.

Behalve bij de ouders kan er ook bij migrantenorganisaties en moskeeorganisaties sprake zijn van enig wantrouwen of van onvrede over de relatie met de lokale overheid.

Migrantenorganisaties (zelforganisaties) en moskeeorganisaties

Uit de vorig jaar door het SMN gepubliceerde Quicksan Initiatieven Marokkaanse Nederlanders tegen radicalisering bleek dat hier en daar onvrede bestaat over gebrekkige communicatie door de lokale overheid. De overheid ‘zendt’ vooral, maar toont vaak weinig aandacht voor initiatieven die door Marokkaanse initiatieven tegen radicalisering genomen worden, is het gevoel.

Ouders

Een belangrijke doelstelling van een voorlichtingsbijeenkomst kan voor de lokale overheid en de politie zijn om te bevorderen dat ouders informatie met de autoriteiten delen wanneer zij zich zorgen maken over hun kinderen. Zo zijn er voorbeelden van jongeren die Syrië nooit bereikt hebben, omdat ouders en overheidsdiensten goed en tijdig samenwerkten.

Toch zal voor veel ouders die drempel nog hoog zijn. Een ouder:

“Stel dat mijn kind radicaliseert en ik geef hem aan bij de politie, waarop de politie actie onderneemt en mijn kind in verhoor zet. En stel dat er niet genoeg bewijs blijkt te zijn van radicale opvattingen, dan laten ze mijn kind weer gaan. Wat nou als mijn kind vervolgens wraak neemt op ons, als ouders, voor wat we hem aangedaan hebben?”

In de woorden van één van de voorlichters van het SMN:

“Ze willen hun kinderen niet snel uitleveren aan politie of justitie. Pas wanneer de keuze gevangenis of Syrië is, dan is de keuze voor justitie pas aantrekkelijker. Maar in het traject daarvoor zien ze weinig mogelijkheden.”

Een vertegenwoordiger van de politie erkende tijdens een bijeenkomst dit probleem en adviseerde eerst met iemand in het eigen netwerk te gaan praten. “Het is belangrijk te sparren met mensen die je vertrouwt” zei hij.

Het is daarom goed alternatieven te bedenken voor mensen die nog geen informatie met de overheid willen delen. Wanneer er geen geschikte vertrouwenspersonen op lokaal niveau zijn, kan deze rol vervuld worden door de Hulplijn Radicalisering van het SMN of door de door het SMN getrainde vertrouwenspersonen⁸.

Profiel van sprekers die namens de (lokale) overheid of politie spreken

Dit zijn bij voorkeur mensen die:

- * Rekening kunnen houden met het eerder beschreven mogelijke wantrouwen.
- * Niet alleen een verhaal komen vertellen, maar ook graag horen wat voor vragen en behoeften er leven
- * Cultuursensitief zijn; bij voorkeur kennen ze de lokale Marokkaans-Nederlandse gemeenschap goed.
- * De materie beheersen en weten waarover ze praten.
- * Zich kunnen ontworstelen aan het ambtelijke jargon.

Verder is het van belang:

- * Mensen serieus te nemen; dat klinkt vanzelfsprekend, maar blijkt het in de praktijk niet altijd te zijn. Een vertegenwoordiger van de overheid die slecht luistert, die met opgeheven vinger zijn publiek de les leest of die subtiel of minder subtiel de indruk wekt op zijn publiek neer te kijken, zal niet het nodige vertrouwen winnen.
- * Te benadrukken dat de doelstellingen uiteindelijk dezelfde zijn, namelijk: voorkomen dat jongeren radicaliseren, dat ze hun toekomstkansen verkwanselen en dat ze zichzelf en uiteindelijk anderen geweld aan doen.
- * Te benadrukken – indien van toepassing – dat informatie die tijdens de bijeenkomst wordt gedeeld, vertrouwelijk wordt behandeld.
- * Serieus en zo concreet mogelijk in te gaan op verzoeken van aanwezigen om een vervolg te geven aan de bijeenkomst.

⁴ De vertrouwenspersonen van het SMN zijn mannen en vrouwen uit verschillende regio's in het land, die door het SMN zijn getraind om met ouders in gesprek te gaan over radicalisering. Al deze sleutelfiguren zijn verbonden aan lokale organisaties en kennen de lokale gemeenschappen en de lokale overheid vaak goed. Het SMN kan de naam en de contactgegevens van een vertrouwenspersoon in uw buurt leveren. Daarnaast zijn er in verschillende gemeenten door de lokale overheid opgeleide sleutelpersonen.

3-12. Zijn andere organisaties en de pers ook welkom?

Behalve overheid en politie, gebeurt het vaak dat ook andere professionals om verschillende redenen geïnteresseerd zijn in een voorlichtingsbijeenkomst voor ouders. Denk aan welzijnsinstellingen, hulpverlening, onderwijsinstellingen, wijkbureaus en onderzoekers.

Het kan voor deze professionals leerzaam zijn om aanwezig te zijn. Dit kan ook nuttig zijn voor toekomstige netwerken en samenwerkingsverbanden. Toch is het goed vooraf te bedenken of en hoeveel van dergelijke professionals u op uw bijeenkomst wilt hebben.

Het SMN adviseert het aantal in ieder geval te beperken. De ervaring leert dat ouders het gevoel kunnen krijgen dat deze professionals pottenkijkers zijn. Hierdoor kunnen ouders zich minder vrij voelen om te vragen en te zeggen wat ze willen.

Om dezelfde reden is het raadzaam voorzichtig te zijn met het toelaten van pers. De aanwezigheid van cameraploegen of journalisten met opname-apparatuur of notitieblokjes, kan ertoe leiden dat ouders hun mond niet meer open doen en de bijeenkomst zijn doel voorbij schiet.

Wanneer u wel professionals of pers toelaat, is het goed vooraf afspraken te maken over vertrouwelijkheid, het maken van opnames e.d. (zie ook hoofdstuk 5).

Wanneer veel professionals interesse tonen, kunt u ook besluiten voor hen een aparte bijeenkomst te organiseren.

3.13. Wat voor vervolg moet er aan de bijeenkomst worden gegeven?

Een enkele voorlichtingsbijeenkomst is zelden voldoende. Niet alle vragen van de ouders zullen immers beantwoord worden. Er is door de bijeenkomst mogelijk wat meer alertheid ontstaan om het probleem te signaleren, maar daarmee is het probleem nog niet opgelost.

Het is daarom nuttig om aan het eind van de bijeenkomst aan de ouders te vragen of ze behoefte hebben aan vervolgactiviteiten en ze duidelijk te maken waar ze met hun toekomstige vragen terecht kunnen.

Volgactiviteiten kunnen ook samen met anderen georganiseerd worden. Het is daarom goed samenwerking te zoeken met relevante organisaties en personen (zoals sleutelpersonen,

migrantenorganisaties, moskeeorganisaties, belangenorganisaties van ouders, scholen, welzijn, hulpverlening, gemeente, politie) om gemeenschappelijk vervolgactiviteiten te ontwikkelen.

3.14. Het programma van de bijeenkomst

Het programma van de bijeenkomst kan uiteraard variëren. Dit kan onder andere afhankelijk zijn van locatie, doelstelling, doelgroep, tijdstip en programma.

De voorlichtingsbijeenkomsten die in het kader van het project Weerbaarheid tegen jihadistische radicalisering zijn georganiseerd, hadden vaak de volgende opzet:

- * Ontvangst met koffie en thee
- * Een vertegenwoordiger van de ontvangende organisatie, soms ook een vertrouwenspersoon, houdt een welkomstwoord, geeft een toelichting op het programma, stelt de sprekers en eventueel bijzondere gasten voor en vraagt de aanwezigen hun telefoons uit te schakelen en vertrouwelijk om te gaan met de gedeelde informatie. Ook kan indien gewenst een afspraak worden gemaakt over de voertaal en een onderbreking voor bijvoorbeeld gebedstijden
- * Inleiding door een voorlichter
- * Inleiding door een vertegenwoordiger van de lokale overheid
- * Mogelijkheid voor vragen en discussie
- * Een vertegenwoordiger van ontvangende organisatie, een sleutelpersoon of een vertegenwoordiger van het SMN vraagt de aanwezigen wat ze van de bijeenkomst vonden en vertelt hen over mogelijke vervolgactiviteiten en waar ze terecht kunnen met vervolgvragen.

Zorg dat na afloop de mogelijkheid bestaat voor ouders om na te praten en eventueel meer in vertrouwen hun vragen te stellen aan de voorlichter, een vertrouwenspersoon of een vertegenwoordiger van de gemeente.

In hoofdstuk 5 wordt nader ingegaan op elementen die tijdens de bijeenkomst bij kunnen dragen aan een veilige sfeer en succesvolle bijeenkomst.

4 Hoe kunt u mensen het beste werven voor een voorlichtingsbijeenkomst?

Organisaties die een bijeenkomst voor hun eigen achterban organiseren, weten na verloop van tijd vaak als beste hoe ze die achterban kunnen bereiken. Dit kan per type organisatie en per doelgroep sterk verschillen.

“Voor veel moskeeën blijft mond-op-mond reclame de beste wervingsmethode. Praat met de bestuurders, met de imam, leg uit wat de bedoeling is van de bijeenkomst. Neem de tijd, geef antwoord op hun vragen en twijfels. Geef ze de tijd om er over na te denken. Wanneer je hen overtuigd hebt, kunnen zij verder voor je werven. Dat werkt beter dan mailtjes en posters.”(een voorlichter)

Voor organisaties die deze ervaring nog niet hebben of organisaties of overheden die mensen voor een bijeenkomst over radicalisering willen uitnodigen, kunnen de volgende tips worden gegeven om mensen effectief te werven:

1. Gebruik voor de uitnodiging begrijpelijke taal. Het letterlijk overnemen van termen en omschrijvingen uit ambtelijke nota's maakt een uitnodiging vaak niet duidelijker. Geef behalve plaats en aanvangstijd helder aan wie de bijeenkomst organiseert, wat het doel is, waarom het voor de ouders informatief kan zijn en wie er zullen spreken. Eventueel kan ook de voertaal vermeld worden en of er sprake is van een gemengde bijeenkomst of een bijeenkomst voor vrouwen of mannen.
2. Gebruik kanalen die de bezoekers ook gebruiken. Voor eerste generatie Marokkaans-Nederlandse ouders, waarvan een deel nog analfabeet is, is een schriftelijke uitnodiging of een bericht op een website of een facebookpagina niet effectief. Zij zullen mondeling, via via, moeten worden uitgenodigd.

3. Zorg dat de degene of de organisatie die mensen uitnodigt een persoon of organisatie is die bekend is bij de doelgroep en vertrouwen of gezag heeft. Wanneer de organiserende partij geen migrantenorganisatie of moskeeorganisatie is, is het in veel gevallen aan te raden met zo'n organisatie samenwerking te zoeken.
4. Wanneer specifieke groepen, zoals bijvoorbeeld jongeren, bereikt moeten worden, is het aan te raden deze groepen bij de organisatie van de bijeenkomst te betrekken en ze veel ruimte te geven binnen het programma hun eigen activiteiten te ontwikkelen. Dat laatste blijkt voor veel organisaties nog best een uitdaging.

“De moskeeën, de migrantenorganisaties zijn de kindjes van de eerste generatie. Daar hebben ze voor gewerkt en gezweet. Het kost dan moeite om ruimte te geven aan een stel jongeren. Toch moet dat om die jongeren te betrekken.”(Een voorlichter)

5 De bijeenkomst : zorg voor een veilige sfeer

De belangrijkste voorwaarde voor een succesvolle bijeenkomst is dat de aanwezigen zich veilig voelen en alles moeten kunnen vragen en zeggen. Er zijn een aantal zaken die kunnen bijdragen aan een veilige sfeer.

1. Maak expliciet afspraken om gedeelde informatie binnenskamers te houden

Vraag de aanwezigen vooraf vertrouwelijk om te gaan met de informatie die tijdens de bijeenkomst gedeeld wordt.

Maak in dat verband ook afspraken over het al of niet maken van foto's en het gebruik van social media als facebook en twitter. Een live twitterverslag draagt doorgaans niet bij aan een veilige sfeer.

2. Beperk het aantal externe toehoorders

“Ik heb wel eens meegemaakt dat een kwart van de aanwezigen toehoorder was. Allemaal mensen die niet bij de organisatie of de doelgroep horen, maar beroepsmatig geïnteresseerd zijn in dit soort bijeenkomsten. Dat kan een negatief effect hebben. Een ambtenaar of een onderzoeker die tijdens de bijeenkomst driftig op zijn laptop zit te tikken kan ervoor zorgen dat ouders zich inhouden.” (Een voorlichter)

Het is belangrijk dit aantal toehoorders als ambtenaren, onderzoekers en professionals te beperken en vooraf heldere afspraken met hen te maken over de wijze waarop ze omgaan met de informatie die ze tijdens de bijeenkomst horen.

Mochten er toehoorders aanwezig zijn, stel ze dan aan het begin van de bijeenkomst voor en vertel met welk doel ze aanwezig zijn en welke afspraken gemaakt zijn.

3. Houd formulieren zoveel mogelijk afwezig,

Geregeld willen organisaties zo gedetailleerd mogelijk verslag doen van een bijeenkomst. Soms is dit ook de eis van financiers of een verzoek van onderzoekers. Dit kan leiden tot formulieren en vragenlijsten die de bezoekers moeten invullen. Dergelijke formulieren dragen doorgaans niet bij aan het vertrouwelijke karakter van de bijeenkomst.

Vermijd ze daarom zo veel mogelijk. Als dat niet mogelijk is, hou dan de vragenlijsten zo kort mogelijk en vermijd te persoonlijke en privacygevoelige vragen. Geef verder zorgvuldig aan wat er met de verzamelde informatie gaat gebeuren.

4. De grootste deskundige staat niet altijd voor de zaal

Bij diverse bijeenkomsten die het SMN organiseerde waren familieleden van Syriëgangers of geradicaliseerde of gederadicaliseerde jongeren aanwezig. Ook gebeurde het geregeld dat er een jongere die zelf een radicaal verleden had aanwezig was. Een enkele keer werd een bijeenkomst ook bezocht door Syrische vluchtelingen die uit eigen ervaring konden vertellen over het geweld in hun land.

Mensen met dergelijke of vergelijkbare ervaringen kunnen een belangrijke bijdrage aan de bijeenkomst leveren. Het is van belang ze, net als de andere deelnemers, uit te nodigen hun ervaringen te delen.

“Ik begin een bijeenkomst altijd met vragen stellen omdat ik wil weten wat er in de groep leeft. Wat voor ervaringen zijn er met het onderwerp? Wat voor emoties leven er? In wat voor stemming komen de mensen binnen? Ik krijg dan ook al een indruk welke mensen dominant aanwezig zijn en wie er toekijken. Door te beginnen met het stellen van vragen, geef ik ook direct de boodschap dat hun opvatting ertoe doet. Dat ik ze graag wil horen.” (Een voorlichter)

5. Neem mogelijk wantrouwen weg

Het gaat over diepe gevoelens, over subjectieve ervaringen, over hoe er over hun geloof gepraat wordt, over de opvoeding van hun kinderen. Maar je hebt ook te maken met het beeld dat ze hebben van voorlichters, migrantenorganisaties of vertegenwoordigers van de overheid.” (Een voorlichter)

Zoals eerder omschreven kan het zijn dat de ouders om verschillende redenen reserves hebben bij het onderwerp radicalisering.

Daarnaast kan er ook sprake zijn van wantrouwen ten opzichte van voorlichters, de organiserende partij of de vertegenwoordigers van de overheid. Diverse ouders hebben het gevoel dat er een hele industrie is ontstaan rond het thema radicalisering, waaraan diverse mensen en organisaties een goede boterham verdienen zonder dat ze veel kennis hebben van radicalisering, de islam of de positie van Marokkaans-Nederlandse jongeren.

Een voorlichter hierover:

“Wat voor mij telt is dat ik deze gevoelens en vragen vanuit mijn professionele houding serieus neem – ook als het over mij gaat. Ik ga ze vragen waarom ze dat vinden. Dat leidt tot een gesprek en meestal tot een nuancering.”

6. Sluit goed af

Wanneer de bijeenkomst is afgelopen, is het belangrijk mensen niet met lege handen naar huis te sturen.

- * Vraag wat de aanwezigen van de bijeenkomst vonden en of ze suggesties voor een vervolg hebben.
- * Vertel waar en bij wie de aanwezigen terecht kunnen met hun vervolgvragen. In de bijlagen vindt u enkele suggesties op landelijk niveau, maar beter nog zijn personen of organisaties op lokaal niveau.
- * Vertel wat de vervolgstappen van uw organisatie zullen zijn.

7. Nog enkele tips voor de gespreksleiders, voorlichters en inleiders

- * Als voorlichter of gespreksleider moet u zich zorgvuldig uitdrukken. Het betekent bijvoorbeeld dat u het probleem duidelijk moet omschrijven. Het gaat niet om alle moslims, maar om een kleine, maar gevaarlijke groep extremisten.
- * Neem angsten en onzekerheden serieus. Ze zijn oprecht. Belangrijk is wel dat u klachten en problemen erkent, dan heeft u een opening voor een gesprek.
- * Geef mensen geen labels als radicaal, salafist of racist. Door mensen te labelen diskwalificeert u bij voorbaat hun mening en ervaringen en is de kans op een gesprek kleiner.
- * Geef ruimte voor twijfel en zelfreflectie. Het gaat er niet alleen om dat u informatie overdraagt, maar dat mensen gaan nadenken over het onderwerp en hun eigen positie. Het is ook belangrijk aan te geven dat zaken complex zijn.

“Het is nooit zwart-wit. Wat vandaag zeker lijkt, kan morgen achterhaald zijn. Dat idee wil ik de mensen ook meegeven.” (Een voorlichter)

- * Het is belangrijk te erkennen dat er problemen zijn – zoals discriminatie – maar het is ook belangrijk de ouders vervolgens tools te geven daar mee om te gaan. Laat mensen niet in hun slachtofferrol blijven. U kunt ze beter in beweging brengen om hun situatie te veranderen.

6 Verantwoording

Deze handreiking is geschreven op basis van:

- * Ervaringen van het SMN met 30 voorlichtingsbijeenkomsten en de trainingen die aan 100 vertrouwenspersonen zijn gegeven.
- * Verslagen die van deze bijeenkomsten zijn gemaakt.
- * Ervaringen van twee voorlichters (tevens trainers) en één voorlichtster die voor deze handreiking geïnterviewd zijn. Omdat twee van hen er de voorkeur aan gaven niet met naam en toenaam vermeld te worden, worden hun citaten anoniem weergegeven.
- * Relevante ervaring van de auteurs met deze en vergelijkbare trajecten.
- * Suggesties, kritische op- en aanmerkingen van de klankbordgroep en van onderzoeker Eva Klooster die ook een bijeenkomst observeerde.

7

Bijlagen

I. Meer weten? (Kennisplatforms, initiatieven, websites)

Het Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders (SMN)

Postadres: Postbus 14172, 3508 SG, Utrecht

Telefoon: 030 - 23 67 327

Email: info@smn.nl

Website: www.smn.nl

Bij het SMN kunt u terecht met tal van vragen. U kunt bij het SMN onder andere terecht voor namen en contactgegevens van geschikte experts.

Ook van het SMN:

* **Hulplijn Radicalisering** (van het SMN)

<http://hulplijnradicalisering.nl/nl/home>

06 818 93 529

* **Weerbaarheid tegen radicalisering,**

site om initiatieven tegen radicalisering bij elkaar te brengen

<http://weerbaarheid.smn.nl>

* **Platform Achterblijvers**

is een door het SMN ondersteund netwerk van familieleden van geradicaliseerden

<http://platform-achterblijvers.smn.nl>

De Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS)

De Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS) biedt gemeenten, eerstelijns professionals en diverse groepen in de samenleving praktijkkennis aan over maatschappelijke spanningen. De ESS adviseert u hoe u deze kennis kunt inzetten, en met welke partijen u hierin kunt samenwerken. De Expertise-unit biedt deze kennis zowel op het brede terrein van maatschappelijke spanningen, als ook meer op het specifieke terrein van radicalisering.

Telefoon: (070) 333 4555.

Email: ESS@minszw.nl

<https://www.socialestabiliteit.nl>

Familiesteunpunt

Heeft u te maken met een zoon, dochter, broer of zus die mogelijk radicaliseert? Of een familielid dat is vertrokken naar een strijdgebied of daarvan terugkeert? Dan is het Familiesteunpunt er voor u.

<http://familiesteunpunt.nl>

088 – 20 80 080.

info@familiesteunpunt.nl

Stichting School & Veiligheid

De Stichting School en Veiligheid ondersteunt scholen bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat. Dit doen zij door het geven van actuele informatie en deskundig advies via de website, trainingen, conferenties en de helpdesk. Stichting School & Veiligheid richt zich op schoolleiders, leraren en vertrouwenspersonen uit het po, vo en mbo.

www.schoolenveiligheid.nl

030 - 285 65 31

info@schoolenveiligheid.nl

NCTV

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) beschermt Nederland tegen bedreigingen die de maatschappij kunnen ontwrichten. Op de website van de NCTV vind je veel achtergrondinformatie: www.nctv.nl

Bijvoorbeeld over het actieprogramma integrale aanpak jihadisme:

https://www.nctv.nl/organisatie/ct/actieprogramma_integrale_aanpak_jihadisme/index.aspx

Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS)

Het KIS inventariseert welke praktijken in Nederland in de afgelopen jaren zijn ontwikkeld en worden toegepast om radicalisering te voorkomen.

Publicaties van het KIS op het terrein van sociale stabiliteit vind je hier:

<https://www.kis.nl/thema/sociale-stabiliteit>

Republiek Allochtonië

Op Republiek Allochtonië wordt verslag gedaan van de langlopende maatschappelijke discussie die we in Nederland voeren over 'het integratievraagstuk'. Er wordt relatief veel aandacht besteed aan achtergronden, feiten, onderzoek en aan meningen die in de reguliere media minder vaak gehoord worden. Er verschijnen met grote regelmaat artikelen over radicalisering: <http://www.republiekallochtonie.nl/tag/radicalisering>

II. Wat voor vragen hebben de ouders?

De zorgen van de ouders komen terug in de vragen die vaak gesteld worden. Geen voorlichtingsbijeenkomst verloopt hetzelfde. Tijdens iedere bijeenkomst worden andere vragen gesteld. Toch zijn er een aantal vragen die bij veel ouders leven en geregeld in verschillende variaties terugkomen. Het kan helpen ter voorbereiding van een bijeenkomst een idee te hebben wat voor vragen gesteld kunnen worden.

Deze vragen vormen een illustratie van de zorgen die de ouders hebben.

Enkele voorbeelden van vragen die tijdens veel bijeenkomsten aan de orde komen.

a. vragen over oorzaken en symptomen van radicalisering, zoals:

* Wanneer is er bij mijn kind sprake van radicalisering? Wat zijn kenmerken van radicalisering?"

Hiervan komen ook concrete varianten voor, zoals:

- "Moet ik me zorgen maken wanneer mijn kind de tv uitzet omdat er blote benen zichtbaar zijn?"
- "Is het alarmerend wanneer mijn kind de rest van het gezin gaat controleren op het aantal keren dat we op een dag bidden?"
- "Is het zorgwekkend wanneer mijn kind niet meer samen met anderen wil bidden?"

* Waaraan herken ik ronselaars?"

b. Vragen over het beleid, zoals:

* "Waar kan ik terecht wanneer ik mij zorgen maak over mijn kind?"

* "Waarom worden de ronselaars niet opgesloten? Waarom worden radicale predikers niet geweerd of verboden?"

* "Radicalisering komt ook door zaken als discriminatie, uitsluiting of werkloosheid. Waarom wordt er niet meer gedaan om deze zaken tegen te gaan?"

* "Er wordt in Nederland met twee maten gemeten. Waarom wordt daar niet meer tegen gedaan?"

c. Vragen die te maken hebben met opvoeding en (religieuze) identiteitsvorming

- * “Mijn zoon heeft het gevoel dat hij steeds gediscrimineerd wordt. Ik maak me zorgen dat hij zich terugtrekt uit de samenleving. Wat moet ik doen?”
- * “Ik heb geen zicht wat mijn kinderen op sociale media doen. Hoe kan ik voorkomen dat ze via het internet in de greep van ronselaars komen?”
- * “Mijn dochter is zestien. Zij sluit zich het liefst de hele dag in haar eentje op in haar kamer en heeft verder met niemand contact - ze heeft ook geen vriendinnen. Ze zit de hele dag alleen maar op haar smartphone. Wat kan ik doen?”
- * “Wat als ik geen antwoord kan geven op de vragen die mijn kinderen me stellen? Zo vroeg mijn kind me laatst of alles wat je over IS hoort in de media verzonnen is, een complottheorie, of dat het allemaal waar is. Wat moet ik zeggen?”
- * “Omdat de moskee geen goede imam zit, gaan onze kinderen op het internet op zoek naar religieuze kennis. Daar komen ze terecht bij verkeerde mensen. Waarom kan de moskee niet meer doen? Of waarom leidt de overheid geen goede imams op?”
- * “Mijn kind wil de ‘juiste islam’ leren. Waar kan dat?”

III. Check: planning, randvoorwaarden en financiën

Nog enkele organisatorische tips:

- * Begin ruim op tijd met de voorbereiding van de organisatie. Het kost vaak meer tijd dan verwacht om een geschikte voorlichter te vinden, een woordvoerder van de gemeente, een ruimte en eventuele financiering.
- * Maak duidelijke afspraken met voorlichters en gemeente over doel van de avond, spreektijd, voertaal, vergoeding, technische ondersteuning (beamer; laptop), tijdstip van aanwezigheid e.d.
- * Vergeet technische ondersteuning als een laptop, een beamer en eventueel geluidsversterking niet te regelen.
- * Zorg voor catering. Lekkere koffie, thee en eventuele hapjes dragen bij aan een goede sfeer.
- * Overweeg de mogelijkheid om opvang voor kleine kinderen in een aparte ruimte te regelen.
- * Stel een realistische begroting op en overleg dat met bijvoorbeeld de penningmeester. Soms wil een gemeente bijdragen aan een (deel van) de kosten.
- * Maak duidelijke afspraken over taken en verantwoordelijkheden; bijvoorbeeld over de werving, wie de contactpersoon namens de organisatie is, wie de catering verzorgt, wie het welkomstwoord uitspreekt.
- * Bedenk vooraf wie er gaat tolken wanneer daarom gevraagd wordt.
- * Check een paar dagen voor de bijeenkomst nogmaals of de sprekers komen.
- * Maak vooraf afspraken over de evaluatie.

Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders, SMN

Postadres/ Postbus 14172 3508 SG Utrecht
Tel./ 030-2367327
E-mail/ info@smn.nl
Website/ www.smn.nl

Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders